הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן סִימָן קצב קצג

ט אַרְחוֹת חַיִּים.

לוֹמַר נְבָרֵךְ אֱלֹהֵינוּ עַל הַמָּזוֹן שֶׁאָכַלְנוּ מִשֶּׁלּוֹ: **ב** [ט]אִם טָעָה הַמְזַמֵּן (ה) [ה]בַּעֲשָׂרָה וְהָעוֹנִים וְלֹא הִזְכִּירוּ אֱלֹהֵינוּ, (י) אֵין יְכוֹלִים לַחֲזוֹר, אֲבָל אִם עָדַיִן לֹא עָנוּ אַחֲרָיו, (יא) יַחֲזוֹר וִימַזֵּן בְּשֵׁם:

קצג אִם מִצְטָרְפִין לְזִמּוּן אִם לָאו. וּבוֹ ו׳ סְעִיפִים:

א [א]שְׁנַיִם שֶׁאָכְלוּ, אַף עַל פִּי שֶׁבֵּרְכַת הַמּוֹצִיא (א) פּוֹטֵר אֶחָד אֶת חֲבֵרוֹ, (כ) מִצְוָה לְהָחָלֵק שֶׁיְּבָרֵךְ כָּל אֶחָד בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לְעַצְמוֹ. [ב]מֵמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים כְּשֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם יוֹדְעִין לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, אֲבָל אִם (ג) אֶחָד יוֹדֵעַ וְהַשֵּׁנִי אֵינוֹ יוֹדֵעַ, מְבָרֵךְ הַיּוֹדֵעַ וְיוֹצֵא הַשֵּׁנִי [ג]אִם מַבִּין לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ אֲלָא שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְבָרֵךְ, * [ד]וְצָרִיךְ לְכַוֵּן מִלָּה בְּמִלָּה לְכָל מַה שֶּׁיֹּאמַר. הַגָּהָה: וְצָרִיךְ הַמְבָרֵךְ (ד) שֶׁיְּכַוֵּן לְהוֹצִיאוֹ (מרדכי ריש פרק שלשה שאכלו) (סר׳ קנט) ובית יוסף (ד״ה ומ״ש רמיט מהט) בשם סמ״ג (עמ״ש מז).

(ה) [ה]אֲבָל אִם אֵינוֹ (ו) מֵבִין, * אֵינוֹ יוֹצֵא בִּשְׁמִיעָה. [ו]אֲבָל שְׁלֹשָׁה שֶׁאָכְלוּ (ו) אֵינָם רַשָּׁאִים לְהָחָלֵק. וּשְׁנַיִם שֶׁאָכְלוּ (ז) [ז]מִצְוָה שֶׁיְּחַזְּרוּ (ח) אַחַר שְׁלִישִׁי שֶׁיְּצָטָרֵף עִמָּהֶם לְזִמּוּן. [ח]וְכֵן אַרְבָּעָה אוֹ חֲמִשָּׁה אָסוּר לָהֶם לְהָחָלֵק (ט) שֶׁכֻּלָּם נִתְחַיְּבוּ (כ) [כ]בְּזִמּוּן. שִׁשָּׁה נֶחְלָקִים בֵּינַיִם שֶׁיִּשְׁאַר זִמּוּן לְכָל חֲבוּרָה,

א [א]ברכות מ״ה (ע״ב) לְפִרוּשׁ הַתּוֹסָפוֹת (שם ע״א ד״ה אם) וְהָרא״ש (פ״ו סי׳ ו) וְהָרַשְׁבָּ״ם (בבא״ב שם) וְהַפְּרָדְכִי (פ״ו סי׳ קנו) וְרַבֵּנוּ יוֹנָה (לג. ד״ה שניים). ב שָׁם בְּגְמָרָא. ג תוספות (מה: ד״ה שאני) וְהָרא״ש (שם) וְרַבֵּנוּ יוֹנָה (שם ד״ה ותראה) וְהַפְּרָדְכִי (שם סי׳ קנה). ד קַרְדְּכִי (שם) בְּשֵׁם ר״ם. ה טור. ו שָׁם בְּגְמָרָא. ז הרא״ש שָׁם (סי׳ ו) מִשִּׁקְוּעוֹת הַגְּמָרָא (מה.) וּמַהֲהִיא דְּחִלֵּק ק״ו (ע״ש). ח שָׁם בִּברכות (נ.).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

ב [ה] בַּעֲשָׂרָה. עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וְעַיֵּן לְקוֹטֵי פְּרִי חָדָשׁ שֶׁכָּתַב עַל מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ שֶׁאִם (הָעוֹנָה) [וְהָעוֹנִים] לֹא הִזְכִּירוּ אֵין יְכוֹלִים לַחֲזֹר, וּמִשְּׁמַע שֶׁגַּם הַמְזַמֵּן שׁוּב אֵין לוֹ לְהַזְכִּיר הַשֵּׁם, וְזֶה אֵינוֹ דְּהוּא לֹא הִפְסִיד בְּשֶׁכֵּיל זֶה, וְיָכוֹל לַחֲזֹר וְלוֹמַר בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ עַיֵּן שָׁם. וּכְשֶׁיַּזְכִּיר בְּרָכָה (קנטרס אחרון סק״כ) כָּתַב שֶׁדְּבָרֵי אַרְחוֹת חַיִּים הֵם בְּתְשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א כָּתַב יְרֵ, וּמְבֹאָר שָׁם דְּאֵם בֵּרֵךְ צָנוּ אֲחֵרָיו גַּם הוּא הִפְסִיד עַיֵּן שָׁם:

א [כ] בְּזִמּוּן. עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב בְּשָׁם בַּ״ח. וּלְקוֹטֵי פְּרִי חָדָשׁ (סי׳ קצב) הַרְחִיב בְּהַרְחָבַת״ם (פ״ה הל׳ ב׳ ח) דְּאֵין מְזַמְּנִים עַל פֵּרוֹת שֶׁל שִׁבְעָה מִינִים, וְכָתַב בִּבְרֵכוֹת יוֹסֵף (סי׳ קצב סק״א) שֶׁהַמִּנְהָג פָּשׁוּט לְקַבֵּעַ כַּמָּה אֲנָשִׁים עַל פֵּרוֹת מִשִּׁבְעָה מִינִים וְכֵן לֶאֱכֹל פֵּת הַבָּאָה בְּכִיסָנִין.

בְּאֵר הַיֵּטֵב

ב (ה) בַּעֲשָׂרָה. שָׁאנֵי הַמְזַמֵּן וְלֹא הִזְכִּיר אֱלֹהֵינוּ וְהָעוֹנִים הִזְכִּירוּ, עוֹנָה הוּא אַחֲרֵיהֶם וּמְזַכִּיר אֱלֹהֵינוּ וְרֵ בָּזֶה שִׁכְבָר הִזְכִּירוּ בְּלָם:

א (ו) מֵבִין. וְלָכֵן טוֹב שֶׁהַנָּשִׁים יְבָרְכוּ לְעַצְמָן. מִיהוּ הַמִּנְהָג בְּזֶמֶן הַזֶּה בְּרָשַׁ״י (הוריב״ם בבא״ש פ״ו סי׳ ו) דְּיוֹצְאִים אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָם מֵבִינִים, וְלֹא רָאִיתִי מִעוֹלָם מִי שֶׁפִּחָה בְּדָבָר, וְכֵן כָּתַב הַפְּ״ח (ס״ג) דְּאֶפְלּוּ בְּקִדּוּשׁ שֶׁהוּא דְּאוֹרַיְתָא יוֹצְאוֹת הַנָּשִׁים וְצַפְּי הָאָרֶץ בִּשְׁמִיעָה, וּמִכָּל מָקוֹם טוֹב שֶׁיֹּאמְרוּ מִלָּה בְּמִלָּה עִם הַמְקַדֵּשׁ וְהַמְבָרֵךְ. מִכָּן אַבְרָהָם (סק״כ), עַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה סִימָן ס״ב (הגה״ט סק״א): (ב) בְּזִמּוּן. בְּלוֹמַר אַף עַל פִּי שֶׁאִם יֵלֵךְ אֶחָד יִשְׁאֲרוּ עוֹד שְׁלֹשָׁה וְיִזְמְנוּ, מִכָּל מָקוֹם הוּא לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָה,

בָּאוּר הֲלָכָה

וְרוֹצֶה לוֹמַר דְּלֹא יֹאמַר מְשׁוּבּוֹ וְלֹא יֹאמַר חַיִּים אֶלָּא חַיֵּינוּ. וְכָל הַלָּשׁוֹן שֶׁל כָּל הַתּוֹסָפוֹת הָזֶה מְפֹרָשׁ בְּהָרֵיָה בְּתוֹסָפוֹת רַבֵּנוּ יְהוּדָה עַל בְּרָכוֹת (שם ד״ה אמר רבא) וְשָׁם אֵיתָא בְּהָרֵיָא כְּדִבְרֵינוּ, וְיִדְעֵ שְׁתּוֹסָפוֹת שֶׁל בְּרָכוֹת רַבּוֹ הוּא מִזֶּה הַתּוֹסָפוֹת:

א * וְצָרִיךְ וְכוּ׳. וְהוּא לְעִיכּוּבָא, אִם לֹא שִׁיּוֹדֵעַ שֶׁשֹּׁמֵעַ עַל כָּל פָּנִים עִקְּרֵי הַבְּרָכוֹת וּפְתִיחָתָן וַחֲתִימָתָן אָז יָצָא בְּדִיעֲבַד. וְדַע עוֹד דְּאִם שָׁמַע הַבְּרָכַת הַמָּזוֹן וְהוּא מִתְנַמְנֵם, לֹא יָצָא [כֵּן מִשְׁמַע בְּכֹאוּר הַגְּרַ״א]:

* אֵינוֹ יוֹצֵא בִּשְׁמִיעָה. הַנָּה דִּינָא דְּהַמְחַבֵּר אִירְדִי בִּשְׁנַיִם וְכֵן״ל. וּלְעִנְיַן שְׁלֹשָׁה אִם אֶחָד יוֹכֵל לְהוֹצִיא לִשְׁנַיִם, יֵשׁ דֵּעוֹת בֵּין הַפּוֹסְקִים. דְּדַעַת בְּרָכַת אַבְרָהָם (סר׳ רפח) דַּאֲפִלּוּ לְדַעַת הַמְחַבֵּר, הֵינוּ דְוָקָא בְּיָחִיד הַמּוֹצִיא לְיָחִיד, אֲבָל בְּזִמּוּן שְׁלֹשָׁה שֶׁאֶחָד מוֹצִיא לִשְׁנַיִם, אוֹ בַּעֲשָׂרָה שֶׁאֶחָד מוֹצִיא לְהַשְׁעָה, אֲפִלּוּ אֵינָם מְבִינִים, יָחִיד מוֹצִיא אֶת הָרַבִּים, וְהַצְּמִיקוּהוּ הַרְבֵּה אֲחֲרוֹנִים,

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

הַמַּאֲכִילוֹ: **ב** (י) אֵינָם יְכוֹלִים לַחֲזֹר. דִּכְדִיעֲבַד יָצְאוּ בְּזִמּוּן בְּלֹא שֵׁם. וְאִם יָכוֹל הַמְזַמֵּן לַחֲזֹר אַחַר כָּךְ וְלוֹמַר בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ וְכוּ׳, אוֹ שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר גַּם כֵּן בְּלֹא שֵׁם מַאַחַר שֶׁהָעוֹנִים אָמְרוּ מִתְּחִלָּה בְּלֹא שֵׁם, יֵשׁ דֵּעוֹת בֵּין הָאַחֲרוֹנִים, עַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״ה). וּלְכַלֵּי עָלְמָא אִם הֵם אָמְרוּ בְּשֵׁם יָכוֹל גַּם הוּא לַחֲזֹר וְלוֹמַר בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ וְכוּ׳, אַף דְּנִבְרַךְ אָמַר בְּלֹא שֵׁם: (יא) יַחֲזֹר וִימַזֵּן בְּשֵׁם. דְּכֵיוָן שֶׁלֹּא עָנוּ עֲדַיִן לֹא נִתְקַיֵּם מִצְוַת זִמּוּן, וְהֲרֵי כְּלֹכַתְּחִלָּה:

א (א) פּוֹטֵר אֶחָד וְכוּ׳. רְצוֹנוֹ לוֹמַר דִּכְהַמּוֹצִיא אַף לְכַתְּחִלָּה יָכוֹל כָּל אֶחָד לָצֵאת בִּבְרָכַת חֲבֵרוֹ: (ב) מִצְוָה לְהָחָלֵק. כְּלוֹמַר דְּאַף עַל גַּב (ג) דִּכְדִיעֲבַד אַף בִּבְרָכַת הַמָּזוֹן בְּוַדַּאי יוֹצֵא עַל יְדֵי חֲבֵרוֹ הַמּוֹצִיאוֹ, מִכָּל מָקוֹם לְכַתְּחִלָּה מִצְוָה לְהָחָלֵק. וְהַטַּעַם שֶׁחִלְקוּ בֵּין בִּרְכַּת הַמָּזוֹן לְהַמּוֹצִיא, דִּבְתַחְלַת הַסְּעוּדָה שָׁקוֹבְעִים לָאֶכל יַחְדָּו דַּעְתָּן לְהִצְטָרֵף, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּסוֹף הַסְּעוּדָה דַּעְתָּן לְהִפָּרֵד זֶה מִזֶּה, הִלְכָךְ צָרִיךְ לְבָרֵךְ כָּל אֶחָד לְעַצְמוֹ. וְיֵשׁ עוֹד טַעַם מִשּׁוּם דִּבְרָכַת הַמָּזוֹן דְּאוֹרַיְתָא הַחֲמִירוּ בָּהּ. וְעַיֵּן בְּפְרִי מְגַדִּים (משז״ ס״ק א) שֶׁכָּתַב דְּנָכוֹן לְחוּשׁ לְטַעַם הָרִאשׁוֹן, וְעַל כֵּן אַף אִם לֹא אָכַל כְּדֵי שְׂבִיעָה דְּחִיּוּבוֹ הוּא רַק מִדְּרַבָּנָן, גַּם כֵּן מִצְוָה לְהָחָלֵק וּלְבָרֵךְ כָּל אֶחָד לְעַצְמוֹ: (ג) אֶחָד יוֹדֵעַ וְכוּ׳. עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן קצ״ז סָעִיף ד׳ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק כד): (ד) שֶׁיְּכַוֵּן לְהוֹצִיאוֹ. (ס״ק כה): וְגַם הַשּׁוֹמֵעַ (ג) צָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּן לָצֵאת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן רי״ג סָעִיף ג׳, וְעַיֵּן בְּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם וְכוּ׳: (ה) אֲבָל אִם אֵינוֹ וְכוּ׳. (ס״ק יח): וּלְפִי זֶה הַנָּשִׁים (ג) יְבָרְכוּ לְעַצְמָן, וְהוּא הַדִּין עַם הָאָרֶץ כְּשֶׁאֵינוֹ מֵבִין בִּרְכַּת הַמּוֹצִיאוֹ. (ז) וְיֵשׁ פּוֹסְקִים שֶׁפּוֹטְרִין שֶׁבְּלֹשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ יוֹצֵא אָדָם יְדֵי חוֹבָתוֹ בִּשְׁמִיעָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מֵבִין הַלָּשׁוֹן, (מַה שֶּׁאֵין כֵּן (ט) בְּשֶׁאָר לְשׁוֹנוֹת דִּלְכַלֵּי עָלְמָא אֵינוֹ יוֹצֵא אִם אֵינוֹ מֵבִין הַלָּשׁוֹן), וְכֵן הַמִּנְהָג שֶׁנָּשִׁים יוֹצְאוֹת יְדֵי חוֹבָתָן בִּשְׁמִיעָה מֵהַמְבָרֵךְ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן מֵבִינוֹת כְּלָל. וַאֲפִלּוּ בְּקִדּוּשׁ שֶׁהוּא דְּאוֹרַיְתָא לְכַלֵּי עָלְמָא לְהַנָּשִׁים, אֲפִלּוּ הָכִי יוֹצְאוֹת בִּשְׁמִיעָה, וְכֵן עַמֵּי הָאָרֶץ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָן מֵבִינִים דִּבְרֵי הַמְקַדֵּשׁ [אַחֲרוֹנִים]. וּמִכָּל מָקוֹם יוֹתֵר טוֹב שֶׁיֹּאמְרוּ אַחֲרֵי הַמְבָרֵךְ וְהַמְקַדֵּשׁ מִלָּה בְּמִלָּה בְּלַחַשׁ אִם אֶפְשָׁר לָהֶם, דְּבָזֶה יֵצְאוּ לְכָל הַפּוֹסְקִים, וּבְלָאו הָכִי (ו) נָכוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן לְכַלֵּי עָלְמָא, דְּאִי אֶפְשָׁר לְכַוֵּן וְלִשְׁמֹעַ הֵיטֵב, וְכַמְבֹאָר לְעֵיל בְּסִימָן קפ״ג סָעִיף ז׳ עַיֵּן שָׁם: (ו) אֵינָם רַשָּׁאִין לַחֲלֹק. דִּכְבָר נִתְחַיְּבוּ בְּזִמּוּן מֵשֶׁאָכְלוּ בְּיַחַד. וְדַע דְּחִיּוּב זִמּוּן הוּא דַּוְקָא כְּשֶׁאָכְלוּ פַּת שֶׁחִיְּבִין עָלָיו בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, אֲבָל אִם אָכְלוּ פֵּרוֹת וַאֲפִלּוּ הֵן מִשִּׁבְעָה מִינִים לֹא, כְּדִקְיָמָא לַן בְּסִימָן רי״ג (ס״א) דְּאֵין זִמּוּן לְפֵרוֹת. וְיֵשׁ מַחְמִירִין בְּשִׁבְעָה מִינִים לְהַצְרִיכוֹ זִמּוּן, וְלָכֵן טוֹב שֶׁלֹּא יִקְבְּעוּ שְׁלֹשָׁה בְּיַחַד עַל שִׁבְעָה מִינִים כְּדֵי לְאַפּוֹקֵי נָפְשִׁין מִפְּלוּגְתָּא [בַּ״ח (סר׳ קצב ס״א)]. וּכְרַבֵּנוּ יוֹסֵף (ז) שֶׁהַמִּנְהָג פָּשׁוּט לְקַבֵּעַ כַּמָּה אֲנָשִׁים עַל פֵּרוֹת מִשִּׁבְעָה מִינִים וְכֵן לֶאֱכֹל פֵּת הַבָּאָה בְּכִיסָנִין: (ז) מִצְוָה שֶׁיְּחַזְּרוּ. הֵינוּ אִם הוּא עִמָּהֶם בְּבֵיתָם, מִצְוָה לִתֵּן לוֹ דָּבָר מָה לֶאֱכֹל כְּדֵי שֶׁיְּצָטָרֵף עִמָּהֶם. וּמִשְּׁמַע בִּגְמָרָא (מה.) דְּאַף אִם הוּא שַׁמָּשׁ הַמְשַׁמְּשָׁם בַּסְּעוּדָה שֶׁאֵין דַּרְכָּן לֶאֱכֹל אִתּוֹ בְּיַחַד, מִצְוָה שֶׁיְּקַרְאוּ לוֹ לֶאֱכֹל אִתָּם כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְזַמֵּן: (ח) אַחַר שְׁלִישִׁי. וּפְשׁוּט דְּאִם הוּא אֶחָד אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר אַחַר שְׁנַיִם: (ט) שֶׁכֻּלָּם נִתְחַיְּבוּ. כְּלוֹמַר אַף עַל פִּי שֶׁאִם יֵלֵךְ אֶחָד יִשְׁאֲרוּ שְׁלֹשָׁה וְיִזְמְנוּ, מִכָּל מָקוֹם הוּא

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (ס) בְּרָכוֹת מ״ה עַמּוּד ב׳ מֵימְרָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן שָׁם, וְעַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רַשְׁבָּ״א שָׁם (ד״ה הא): (ב) פְּרִי מְגַדִּים שָׁם (סר׳ ריג מש״ז סק״ב): (ג) [א]עַיֵּן בְּפְרִי מְגַדִּים (א״א סק״ב) שֶׁכָּתַב דְּיֵשׁ לְהָקֵל בְּלֹשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מֵבִינוֹת. אַף עַל גַּב דְּבִשְׁמִיעָה בְּעֵינָן דְּוָקָא שֶׁיְּכַוְּנוּ, כְּשֶׁהֵן מְבָרְכוֹת בְּעַצְמָן עֲדַיִן טָפֵי. וְכֵן כָּתַב בְּלְבוּשׁ (סק״כ), וְכֵן כָּתַב בְּמֶגֶן גִּבּוֹרִים סִימָן ס״ב (אלף המגן סק״כ) בְּשֵׁם סֵפֶר שַׁעַר אַבְרָהָם (סר׳ יג) עַיֵּן שָׁם, וְכֵן מִשְׁמַע מִמֶּגֶן אַבְרָהָם סִימָן ק״א סָעִיף קָטָן ה׳. וְנִרְאֶה לִי גַּם כֵּן כְּדִמּוּת רְאִיָּה לָזֶה, דְּמֵאי גְּרִיעָא דְּכַר זָה מֵאִם לֹא כֵּן לְבוֹ בִּבְרָכַת הַמָּזוֹן דְּוַדַּאי יָצָא כְּדִיעֲבַד, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל בְּסִימָן ס׳ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן ד׳ בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים: (ד) רַשַׁ״י (הוריב״ם בבא״ש פ״ו סי׳ ו) וְרַ״י מִקּוֹרְבִיל (סמ״ק מצוה קט) וְכָל בּוֹ (סר׳ כה) וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם (נתיב כו ח״א): (ס) תַּלְמִידֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה (לג. ד״ה ותראה): (ו) מֶגֶן אַבְרָהָם (סק״כ): (ז) וְהֶבְיאוּ בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״כ) וְכֵן בְּמֶגֶן גִּבּוֹרִים (אלף המגן סק״א):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הַרַב: א] ובשו״ע הרב (סר׳ קפה ס״א) כתב שאין חילוק בין שמיעה לאמירה, ולסוברים שאם אין מבין אין יוצא בשמיעה הוא הדין שאין יוצא באמירה. וסיים שם שכן נוהגין שיוצאין בלשון הקודש גם כשלא מבינים [בין בשמיעה ובין באמירה], אע״פ שראוי להחמיר כסברא ראשונה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן סִימָן קצג

עַד עֲשָׂרָה. וְאָז אֵין נֶחְלָקִים עַד שֶׁיִּהְיוּ עֲשָׂרִים, כֵּיוָן שֶׁנִּתְחַיְּבוּ בְּהַזְמָנַת הַשֵּׁם, הַגָּה: דְּאָז (י) יְכוֹלִים לַחֲלֹק אִם יִרְצוּ. וְנִרְאֶה לִי דְּהוּא הַדִּין בְּשִׁשָּׁה (יא) אֵינָן מְחַיְּבִים לַחֵלֹק, רַק אִם יִרְצוּ נֶחְלָקִים. [ט]וּמְצָוָה לְחַזֵּר (יב) אַחַר עֲשָׂרָה. [ו]וּמִיהוּ אִם הָיוּ רַבִּים מְסֻבִּים יַחַד וְאֵינָם יְכוֹלִים (יג) לִשְׁמֹעַ בִּרְכַּת (ג) הַזְּמוּן מִפִּי הַמְבָרֵךְ, (יד) וְאֵינָם רַשָּׁאִים לַחֲלֹק לַחֲבוּרוֹת שֶׁל עֲשָׂרָה, מִפְּנֵי שֶׁיִּצְטָרְכוּ לְבָרֵךְ (טו) בְּקוֹל רָם וְיִשְׁמַע בַּעַל הַבַּיִת (טז) וְיַקְפִּיד עֲלֵיהֶם, יְכוֹלִים לַחֲלֹק לַחֲבוּרוֹת שֶׁל (ד) שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה וּלְבָרֵךְ בִּנְחַת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁמַע בַּעַל הַבַּיִת. [ב]וְזֶה טוֹב לָהֶם מִמַּה שֶּׁלֹּא יֵצְאוּ יְדֵי חוֹבַת (יז) בִּרְכַּת זִמּוּן, שֶׁהֲרֵי אֵינָם יְכוֹלִים לִשְׁמֹעַ מִפִּי הַמְבָרֵךְ: ב [ל]אֲפִלּוּ לֹא הִקְבִּיעוּ מִתְחִלָּה בֵּלֶם לָאֲכל יַחַד, אֶלָּא (יח) שֶׁהַשְּׁנַיִם קָבְעוּ וְאַחַר כָּךְ בָּא הַשְּׁלִישִׁי וְקָבַע עִמָּהֶם, אוֹ שֶׁאָחַד קָבַע תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ קָבְעוּ הַשְּׁנַיִם עִמּוֹ, אֵינָם רַשָּׁאִים לַחֲלֹק כֵּיוָן שֶׁהֵם קְבוּעִים יַחַד (יט) בְּגִמַּר הָאֲכִילָה. (כ) וּמִכָּל מָקוֹם אִם יֹאכַל עִמָּהֶם (כא) בְּלֹא קָבַע רַשָּׁאִים לַחֲלֹק, אֶלָּא אִם כֵּן (כב) הוּא שַׁמָּשׁ. הַגָּה: וּמִכָּל מָקוֹם, אֲפִלּוּ (כג) כָּל מָקוֹם שֶׁרַשָּׁאִין לַחֲלֹק, (כד) * עֲדִיף טְפֵי לְזַמֵּן מִשּׁוּם דְּ׳בְרֹב עָם

ט הַגָּהוֹת מֵימוֹנִי פֶּרֶק ה׳ (אות ז) מֵהַהִיא דִּבְרָכוֹת ג׳ (ע״א). ו בְּרָכוֹת שָׁם. כ הָרֹא״ש שָׁם (פ״ז סי׳ כז). ל הָרֹא״ש שָׁם (סי׳ א) וְרַבֵּנוּ יְרוּחָם (נתיב טז ח״ז).

בֵּאוּר הַגְּרָ״א

שֶׁגַּם הוּא נִתְחַיֵּב בְּזִמּוּן. כְּתַב הַבַּ״ח (סי׳ קצב ס״א), יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאַף עַל שִׁבְעָה מִינִין מְזוֹנִין. וְלָכֵן טוֹב שֶׁלֹּא יִקְבְּעוּ שִׁלְשָׁה עַל שִׁבְעָה מִינִים: (ג) הַזְּמוּן. וּלְכַתְּחִלָּה יִהְנוּ לְכָל אֶחָד כַּזַּיִת: (ד) שְׁלֹשָׁה שֶׁלֹּא יַקְבִּיעוּ שְׁלֹשָׁה עַל שִׁבְעָה מִינִים. דִּבְרֵב עָם מַלְכּוּת. מֻגָּן אַבְרָהָם (סק״ז): (ז) שְׁלֹשָׁה שֶׁלֹּשָׁה. וְכָל שֶׁכֵּן אִם צְרִיכִים לְלֶכֶת לִדְבַר מִצְוָה שֶׁרַשָּׁאִין לַחֲלֹק לְכָל

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ, שֶׁגַּם הוּא נִתְחַיֵּב בְּזִמּוּן: (י) יְכוֹלִים לַחֲלֹק. עֲשָׂרָה לְכָאן וַעֲשָׂרָה לְכָאן, וְנִמְצָא שֶׁכֻּלָּם זִמְּנוּ בְּשֵׁם: (יא) אֵינָן מְחַיְּבִין לַחֲלֹק. הֵיְנוּ דְּלֹא אָמְרִינַן טוֹב יוֹתֵר לְהִתְחַלֵּק כְּדֵי לְהַרְבּוֹת בְּבִרְכוֹת. וְעַיֵּן בְּדַרְכֵי מֹשֶׁה (אות ב) שֶׁדִּעְתּוֹ דְּאַדְּרַבָּה שֶׁמִּצְוָה מִן הַמֻּבְחָר שֶׁלֹּא לְהִתְחַלֵּק, בֵּין בְּעֶשְׂרִים (טו) וּבֵין בְּשִׁשָּׁה, (טז) מִשּׁוּם 'בְּרֹב עָם הַדְרַת מֶלֶךְ', רַק דְּמִדִּינָא אֵין אִסּוּר בַּדָּבָר אִם יִתְחַלְּקוּ. (יז) וַיֵּשׁ שֶׁחוֹלְקִים עַל זֶה, וְסִבְרָא לְהוּ כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ בְּכָל כַּת גַּם כֵּן מִקְצָת רֹב עָם, וְגַם נִתְקַיֵּם מִצְוַת בְּרִכַּת זִמּוּן בְּכָל חַד וְחַד, וְלִהְכִי שְׁקוּלִים הֵם וְיָכוֹל לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שֶׁיִּרְצֶה אֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה: (יב) אַחַר עֲשָׂרָה. כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ יְכוֹלִים לְבָרֵךְ בְּשֵׁם. וְעַיֵּן (יח) בָּאֲחֲרוֹנִים דַּאֲפִלּוּ אִם הֵם שִׁבְעָה, מִצְוָה לְחַזֵּר אַחַר עוֹד שְׁלֹשָׁה, וְעַיֵּן בְּמַה שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל בְּסָעִיף קָטָן ז׳: (יג) לִשְׁמֹעַ בִּרְכַּת הַזְּמוּן. דְּאִם הָיוּ יְכוֹלִין לִשְׁמֹעַ בִּרְכַּת זִמּוּן מִפִּי הַמְזַמֵּן, (יט) אַף דְּכָל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן אֵינָם יְכוֹלִין לִשְׁמֹעַ מֵרָחוֹק, לֹא הָיוּ רַשָּׁאִין לַחֲלֹק עַל שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה, אֶלָּא יִשְׁמְעוּ בִּרְכַּת זִמּוּן לְבַד מִפִּי הַמְזַמֵּן, וּבִרְכַּת הַמָּזוֹן יְבָרְכוּ כָּל אֶחָד בִּפְנֵי עַצְמוֹ בְּלַחַשׁ, וְכַמְבֹאָר לְעֵיל סִימָן קפ״ג סָעִיף ד׳: (יד) וְאֵינָם רַשָּׁאִים וְכוּ'. דְּאִם הָיוּ יְכוֹלִין לַחֲלֹק לַעֲשָׂרָה עֲשָׂרָה, לֹא הָיוּ רַשָּׁאִין לַחֲלֹק לַחֲבוּרָה שֶׁל שִׁלְשָׁה כְּדֵי שֶׁלֹּא יַפְסִידוּ מִלְּהַזְכִּיר הַזְּמוּן בְּשֵׁם: (טו) בְּקוֹל רָם. כְּדֵי לְהַשְׁמִיעַ בִּרְכַּת הַזְּמוּן לְכָל הָעֲשָׂרָה: (טז) וְיַקְפִּיד עֲלֵיהֶם. בְּמַה שֶׁעוֹשִׂין חֲבוּרוֹת לְעַצְמָן. וְהוּא הַדִּין אִם צְרִיכִין לָלֶכֶת לִדְבַר מִצְוָה וְאֵין לָהֶם שְׁהוּת לְהַמְתִּין, שֶׁרַשָּׁאִין לַחֲלֹק לִשְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה, כֵּן כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״ז). וּבְחַיֵּי אָדָם (ח״א כלל מח סט״ז) מְגַמְגֵּם בָּזֶה, וּפוֹסֵק דְּעַל כָּל פָּנִים כְּשֶׁלֹּא נִשְׁאֲרוּ עֲשָׂרָה בְּלַעֲדָם, בְּוַדַּאי אָסוּר לָצֵאת אֲפִלּוּ לִדְבַר מִצְוָה. וּמִכָּל מָקוֹם אִם הוּא מִצְוָה דְּאוֹרַיְיתָא אָפְשָׁר דְּיֵשׁ לְהָקֵל בְּכָל גַּוְנֵי, וְעַיֵּן בְּפֶרִי מְגַדִּים (א״א סק״ז): (יז) בִּרְכַּת זִמּוּן שֶׁהֲרֵי וְכוּ'. אֲבָל אִם הָיוּ יְכוֹלִין לִשְׁמֹעַ בִּרְכַּת זִמּוּן לֹא הָיוּ רַשָּׁאִין לַחֲלֹק, וְכָנַ״ל בְּסָעִיף קָטָן י״ג. (יג) וְהָאֲחֲרוֹנִים חוֹלְקִים עַל זֶה, מִשּׁוּם דִּנְהִי דְּקַיְימָא לָן בְּסִימָן קפ״ג (ס״ז) דְּהָאִידָנָא מְבָרְכִין כָּל אֶחָד מֵהַמְסֻבִּין כָּל הַבִּרְכַּת הַמָּזוֹן בְּלַחַשׁ, מִכָּל מָקוֹם צְרִיכִין לִשְׁמֹעַ הֵיטֵב גַּם לְדִבְרֵי הַמְבָרֵךְ, וְלוֹמַר עִמּוֹ בְּלַחַשׁ כָּל מִלָּה וּמִלָּה וְלַעֲנוֹת אָמֵן עַל כָּל בְּרָכָה וּבְרָכָה, וְעַל כָּל פָּנִים עַד הַזָּן אֶת הַכֹּל בְּנֻוָּדֵי צְרִיכִין לְהַאֲזִין גַּם לְדִבְרֵי הַמְבָרֵךְ, דְּעַד שָׁם הוּא בִּרְכַּת הַזִּמּוּן כְּדִלְקַמָּן בְּסִימָן ר׳ (ס״ב) בְּהַגָּ״ה. וְאִם כֵּן אַף אִם יְכוֹלִין לִשְׁמֹעַ בִּרְכַּת זִמּוּן מִפִּי הַמְבָרֵךְ, כָּל שֶׁאֵין יְכוֹלִין לִשְׁמֹעַ מִלָּה בְּמִלָּה מִפִּי הַמְבָרֵךְ (יז) עַד הַזָּן אֶת הַכֹּל, מוּטָב לָהֶם לַחֲלֹק שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה וּלְבָרֵךְ בְּלֹא שֵׁם, מִמַּה שֶּׁלֹּא יֵצְאוּ כְּלָל יְדֵי חוֹבַת זִמּוּן מִדִּינָא. כָּתְבוּ הָאֲחֲרוֹנִים, הֵיכָא שֶׁיֵּשׁ מִסְבָּה גְּדוֹלָה יֵשׁ לִתֵּן לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַזִּמּוּן לְמִי שֶׁקּוֹלוֹ חָזָק, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁמְעוּ כָּל הַמְסֻבִּין וְכַנַּ״ל: ב (יח) שֶׁהַשְּׁנַיִם קָבְעוּ. קְבִיעוּת נִקְרָא כְּשֶׁיּוֹשְׁבִים עַל שֻׁלְחָן אֶחָד אוֹ בְּמַפָּה אַחַת, אֲפִלּוּ כָּל אֶחָד אוֹכֵל מִכְּפָרוֹ, (טו) וְכַמְבֹאָר לְעֵיל בְּסִימָן קס״ז סָעִיף י״א. וְעַיֵּן לְעֵיל שָׁם בְּסָעִיף י״א בְּבָאוּר הַגְּרָ״א דְּדַעְתּוֹ שָׁם דְּבַעַל הַבַּיִת עִם בְּנֵי בֵיתוֹ שֶׁיָּשְׁבוּ לֶאֱכל הֲרֵי קְבִיעוּת, וּמִצְטָרְפִי אֲפִלּוּ בְּלֹא שֻׁלְחָן אֶחָד: (יט) בְּגִמַּר הָאֲכִילָה. חַל עֲלֵיהוּ חוֹבַת זִמּוּן עַל יְדֵי זֶה שֶׁאָכְלוּ לְבַסּוֹף בְּיַחַד. (טו) וּמַשְׁמַע מִזֶּה הָא אִם לֹא גָּמְרוּ גַּם סוֹף אֲכִילָה בְּיַחַד, כְּגוֹן שֶׁבָּא אֶחָד לֶאֱכל אֵצֶל שְׁנַיִם אַחַר שֶׁכְּבָר הִתְחִילוּ לֶאֱכל, וְגַם גָּמְרוּ סְעוּדָתָן שֶׁלֹּא בִּזְמַן אֶחָד, אוֹתָן שֶׁגָּמְרוּ מִקֹּדֶם (יז) רַשָּׁאִין לְבָרֵךְ בִּפְנֵי עַצְמָן, דְּעַל כָּל פָּנִים הַתְחָלָה אוֹ גְּמַר בְּעֵינַן בְּיַחַד. וּמִכָּל מָקוֹם אִם הִמְתִּינוּ לְאַחַר אֲכִילָתָם וְלֹא בֵּרְכוּ עַד שֶׁגָּמַר גַּם הַשְּׁלִישִׁי לֶאֱכל, (יח) חַיְּבִין לְזַמֵּן וְאֵין רַשָּׁאִין לַחֲלֹק. וְאַף עַל גַּב שֶׁלֹּא גָּמְרוּ בְּיַחַד, כָּל הֵיכִי דְּאִי מַיְיתֵי לְהוּ מִידִי מְצִי לְמֵיכַל מִינַּיְיהוּ, כְּמוֹ גָּמְרוּ בְּיַחַד דְּיֵינִינַן לְהוּ, וּכְעֵין הַהִיא דְּרֵישׁ סִימָן קצ״ז (ס״א), עַיֵּן שָׁם: (כ) וּמִכָּל מָקוֹם אִם וְכוּ'. הוּא כְּמוֹ אָכַל: (כא) בְּלֹא קָבַע. הֵיְנוּ שֶׁלֹּא אָכְלוּ בְּדַרְךְ קְבַע בִּישִׁיבָה וְעַל שֻׁלְחָן אֶחָד, וַאֲפִלּוּ הִתְחִילוּ לֶאֱכל בִּשְׁלִשָּׁה מִתְּחִלַּת הַסְּעוּדָה וְעַד סוֹפָהּ: (כב) הוּא שַׁמָּשׁ. שֶׁדַּרְכּוֹ אֲכִילָתוֹ בְּלֹא יְשִׁיבַת קָבַע, לְכָךְ הוּא מִצְטָרֵף בְּכָל גַּוְנֵי: (כג) כָּל מָקוֹם שֶׁרַשָּׁאִין לַחֲלֹק. הֵיְנוּ (יט) שֶׁאָכְלוּ הַשְּׁלִשָּׁה בְּלֹא קְבִיעוּת, אַף שֶׁעַל פִּי דִּין רַשָּׁאִים לַחֲלֹק מִכָּל מָקוֹם עֲדִיף טְפֵי שֶׁלֹּא לַחֲלֹק: (כד) עֲדִיף טְפֵי לְזַמֵּן. עַיֵּן

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ס) כֵּן הֲכִינוּ הָאֲלִיָּה רַבָּה (סק״ג) וְעוֹד כַּמָּה אֲחֲרוֹנִים בִּרְצוֹתוֹ, וּדְלֹא כְּהַפְּרִי מְגַדִּים (משב״ז סק״ג): (ע) וְכֵן מֻשְׁמָע בְּתוֹסְפוֹת רַבֵּנוּ יְהוּדָה עַל בְּרָכוֹת בְּדֶרֶךְ נ׳ (ע״א ד״ה שמע) בְּמַעֲשֶׂה דְּרֵישׁ גְּלוּתָא, וְכֵן בְּתוֹסְפֵי הָרֹא״ש שָׁם (ד״ה שמע). וְאוּלָם כָּל זֶה לְפָרוּשָׁם שָׁם, אֲבָל לְפָרוּשׁ רַשִׁ״י (ד״ה שמע) דְּמִקְּרֵשׁ דְּהַקְּדֵּשׁ רֵישׁ גְּלוּתָא הוּא מְשׁוּם דְּעוֹשִׁין חֲבוּרוֹת לְעַצְמָן, שׁוּב אֵין רְאָיָה: (י) הַשּׁ״ז (סק״ג), וְכֵן מַפִּיק בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ג) [אָמְנָם בְּמֻגָּן אַבְרָהָם סוֹף סָעִיף קָטָן ד׳ מַשְׁמַע דְּהוּא סוֹבֵר כְּהַדְרֵכִי מֹשֶׁה (אות ב)], וְכֵן מֻשְׁמָע קְצָת בְּהָרַמְבַּ״ם (פ״ה ה״י) שֶׁכָּתַב שֵׁשׁ לָהֶם לַחֲלֹק, וּמַשְׁמַע דַּאֲפִלּוּ מִצְוָה לְכָךְ הוּא מִן הַמֻּבְחָר לֵיכָּא שֶׁלֹּא לַחֲלֹק. וְעַיֵּן בְּשִׁטָּה מְקֻבֶּצֶת שָׁם (ד״ה הכי גרסינן) מַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם הָרַאֲ״ד: (יא) עוֹלַת תָּמִיד (סק״ד) וּשְׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב״י סק״ג) וְאֲלִיָּה רַבָּה (סק״ד): (יב) בֵּית יוֹסֵף (ד״ה ומיהו): (יג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ד) וְאֲלִיָּה רַבָּה (סק״ה) וְדֶרֶךְ הַחַיִּים (דין צירוף לזימון סי״ב) וְחַיֵּי אָדָם (ח״א כלל מח סי״ד) וְהַגְּרָ״ז בְּסִימָן קצ״ה (סי״ד): (יד) חַיֵּי אָדָם (שם) וְהַגְּרָ״ז (שם). וְאַף שֶׁבְּדֶרֶךְ הַחַיִּים (שם) מַפְלִיג עוֹד יוֹתֵר דְּצָרִיךְ לִשְׁמֹעַ דַּוְקָא כָּל בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, מִכָּל מָקוֹם דֵּי לָנוּ לְהָקֵל נֶגֶד הַמַּחְבֵּר בְּאֵינָם יְכוֹלִין לִשְׁמֹעַ עַד הַזָּן, מֵאַחַר שֶׁגַּם הַדְרֵכִי מֹשֶׁה (אות ג) שֶׁהִשִּׂיג עָלָיו הוֹדָה לוֹ אַחַר כָּךְ בְּסִימָן קצ״ה (בשו״ע ס״ג) וְסָתַם כְּדִבְרָיו: ב (טו) אַף דְּשָׁם אֵירְיֵי לְעִנְיַן בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא, הוּא הַדִּין לְעִנְיַן בִּרְכַּת הַמָּזוֹן, וּכְמוֹ שֶׁהִסְכִּימוּ הַפּוֹסְקִים דְּכָל הַדִּין דְּקְבִיעוּת הַמְזֻכָּר שָׁם שַׁיָּךְ גַּם לְעִנְיַן זִמּוּן: (מ) ט״ז (סק״ד). וְאַף דְּאֲלִיָּה רַבָּה (סק״ה) וּנְהַר שָׁלוֹם (סק״ג) מְפַקְפְּקִין בִּדְבָרָיו, הַחֲמֵד מֹשֶׁה (סק״ה) וּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ד) וְחַיֵּי אָדָם (סק״ד) וְחָמְצַת הַשֶּׁקֶל (סק״ד) וּמָגֵן גִּבּוֹרִים (אלף המגן סק״ד) הִסְכִּימוּ לְהַט״ז: (מ) וּמִכָּל מָקוֹם לְכַתְּחִלָּה מִצְוָה לְהִמְתִּין וּלְהַצְטָרֵף בְּיַחַד לְזִמּוּן, וּכְדִלְעֵיל בְּסָעִיף א׳: (מא) כֵּן מוּכָח מִבָּאוּר הַגְּרָ״א בְּדִבּוּר הַמַּתְחִיל אֲפִלּוּ: (מב) כִּי קַאי אַדִּסְמִיךְ לֵיהּ: (כ) כֵּן מְבֹאָר בְּדִרְכֵי מֹשֶׁה (אות ב):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah